

Uitvoeringsagenda Duurzame ontwikkeling 2024-2027

Inhoudsopgave

SAMENVATTING.....	3
LEESWIJZER	3
1. DUURZAME ONTWIKKELINGEN.....	4
1.1 AANLEIDING.....	4
1.2 VERDUURZAMING IN WIERDEN.....	4
1.3 UITVOERINGSAGENDA DUURZAME ONTWIKKELING.....	5
1.4 FINANCIERING UITVOERINGSAGENDA	7
1.5 SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS (SDG's)	7
2. MONITORING EN VERANTWOORDING.....	8
3. PIJLER ENERGIETRANSITIE.....	9
3.1 VISIE PIJLER.....	9
3.2 BELEIDSKADERS	10
Grootschalige opwek – nationaal, regionaal en lokaal	10
Warmtetransitie en gebouwde omgeving – nationaal en regionaal.....	10
Nationale Agenda Laadinfrastructuur – nationaal.....	11
Strategische doelstellingen.....	11
Operationele doelstellingen	11
3.3 ACTIVITEITEN	12
Duurzame opwek.....	12
Energiemanagement	13
Energiebesparing.....	13
Duurzame warmte.....	15
Duurzame mobiliteit.....	16
Duurzame bedrijventerreinen.....	17
Duurzaam bouwen en verduurzamen maatschappelijk vastgoed	18
Ondersteunende werkzaamheden.....	19
Toezicht en handhaving.....	19
Samenwerkingsverbanden en regionale overleggen.....	19
4. PIJLER LEEFOMGEVING	20
4.1 VISIE PIJLER.....	20
4.2 BELEIDSKADERS	20
Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) 2018 - nationaal.....	20
Deltaplan Zoetwater - nationaal	20
Nationale klimaatadaptatiestrategie (NAS) - nationaal.....	21
Wet natuurbescherming - nationaal	21
Programma Landelijk Gebied (PPLG) - provinciaal.....	21
Strategische doelstellingen.....	22
Operationele doelstellingen	22
4.3 ACTIVITEITEN	22
Klimaatadaptatie.....	23
Biodiversiteit.....	23
Ondersteunende werkzaamheden.....	24
Samenwerkingsverbanden en regionale overleggen.....	25
5. PIJLER CIRCULAIRE SAMENLEVING	25

5.1 VISIE PIJLER.....	25
5.2 BELEIDSKADERS	25
<i>Nationaal Programma Circulaire Economie 2023-2030 - nationaal.....</i>	25
<i>Circulaire Economie Provincie Overijssel - provinciaal.....</i>	26
<i>Koersdocument circulaire economie voor Twentse gemeenten - regionaal.....</i>	26
<i>Landelijk Afvalbeheerplan 2017-2029 (LAP3) - nationaal</i>	26
<i>Circulair Materialenplan (2025 en verder) - nationaal.....</i>	26
<i>Strategische doelstellingen.....</i>	27
<i>Operationele doelstellingen</i>	27
5.3 ACTIVITEITEN	27
<i>Afvalloos Twente</i>	29
<i>Ondersteunende werkzaamheden.....</i>	30
<i>Samenwerkingsverbanden en regionale overleggen.....</i>	30
BIJLAGE 1: TIJDLIJN UITVOERINGSAGENDA	31

Samenvatting

Op 28 juni 2019 heeft het kabinet het Klimaatakkoord gepresenteerd. De Nederlandse overheid streeft ernaar om in 2030 55% minder CO2 uitstoten ten opzichte van 1990. In 2050 moet dit 95% minder zijn. Dit is nodig om de temperatuurstijging op aarde te beperken tot anderhalve graad Celsius. De gemeente Wierden zet zich actief in om gestelde nationale klimaatdoelen om te zetten naar gemeentelijke doelen en beleid om zo de gemeente duurzamer en toekomstbestendig te maken.

De Toekomstvisie van de gemeente Wierden beschrijft de visie en ambitie op het gebied van duurzaamheid. De gemeente zet zich onder andere in om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen en bereidt zich voor op de klimaatverandering. Hierbij wordt er ingezet op de verduurzaming van de bebouwde omgeving, duurzame mobiliteit, grootschalige opwekking van duurzame energie, versterking van biodiversiteit en klimaatadaptatie en circulaire samenleving. De nog op te stellen gemeentelijke Omgevingsvisie gaat hier verder op in en beschrijft een integrale visie voor de fysieke leefomgeving.

Met deze uitvoeringsagenda Duurzame ontwikkeling geven we de eigen organisatie een duidelijke boodschap over de richting die we als gemeente willen opgaan. Het document bestaat uit drie pijlers: Energietransitie, Leefomgeving en Circulaire samenleving. Binnen deze pijlers worden de huidige en toekomstige activiteiten beschreven die elk bijdragen aan het behalen van de gestelde doelen. Daarnaast zijn er nog ondersteunende werkzaamheden rondom het creëren van bewustwording, samenwerkingen, processen en monitoring die elk hun eigen invloed hebben op de drie inhoudelijke pijlers.

Het opstellen van een integrale uitvoeringsagenda Duurzame ontwikkeling is één van de speerpunten uit het Uitvoeringsprogramma van het college. Naast dit document is de gemeente ook bezig met het opstellen van een gemeentelijk programma Landelijk Gebied. Door het in ontwikkeling zijnde Duurzaamheidsdashboard kan de gemeente de voortgang en tussentijdse resultaten monitoren, waarbij wij toewerken naar meer datagedreven werken en wat eventuele bijsturing op activiteiten mogelijk maakt.

Leeswijzer

In deze uitvoeringsagenda wordt per pijler verder uitgewerkt wat de visie, strategische en operationele doelstellingen zijn. Daarbij wordt er beschreven welke activiteiten er per thema nu lopen en nog moeten plaatsvinden die samen bijdragen aan het behalen van de gestelde doelen. Daarnaast wordt er per pijler verder ingegaan op de ondersteunende werkzaamheden.

1. Duurzame ontwikkelingen

1.1 Aanleiding

De gevolgen van klimaatverandering nemen merkbaar toe, wereldwijd, maar ook in eigen land. De wateroverlast in Limburg in 2021, frequente hittegolven en de extreem droge zomers van 2021 en 2022 drukken iedereen met de neus op de feiten. Alle zeilen moeten worden bijgezet om verdere uitputting en opwarming van de aarde te beperken. Daarvoor is het nodig het gebruik van (fossiele) grondstoffen terug te dringen en te zorgen voor een gezonde natuur. Hoge prijzen van fossiele energie als gevolg van de oorlog in Oekraïne onderstrepen het belang van energiebesparing, de transitie naar schone energie en hergebruik van grondstoffen.

De Rijksoverheid heeft met het Klimaatakkoord een basis gelegd voor de opgaven waar wij als gemeente voor staan. Deze opgaven zijn verder vertaald in regionale processen en lokale beleidskaders. Met deze uitvoeringsagenda geven we inwoners, ondernemers en initiatiefnemers, maar ook de eigen organisatie een duidelijke boodschap over de richting die we als gemeente opgaan. Dit draagt bij aan het belangrijkste doel. Samenwerken aan het creëren van een circulaire, energieneutrale en klimaatadaptieve samenleving in de gemeente Wierden.

1.2 Verduurzaming in Wierden

Als gemeente moeten we ons voorbereiden op de gevolgen van klimaatverandering. Door flink te vergroenen en biodiversiteit te herstellen, kunnen we wateroverlast en nadelige gevolgen van hitte en droogte beperken. Werk aan de winkel dus, ook voor de gemeente Wierden.

Het coalitieakkoord “Ruimte voor iedereen” 2022-2026 vastgesteld op 7 november 2022 richt zich op het versterken van de gemeente Wierden waarbij er wordt gefocust op de essentie: het groene en dorpse karakter, de samenhang in de gemeenschap, onze innovatieve economie en de veiligheid van onze inwoners. Duurzame ontwikkeling is een van de thema's die een plek heeft in het coalitieakkoord. De komende jaren zetten we op extra capaciteit in voor de energietransitie, we organiseren verduurzamingsacties en we investeren extra in de ondersteuning van inwoners en andere partijen om wijken te verduurzamen. Ook investeren we meer in vergroening en het herstel van de biodiversiteit en intensiveren we de CO2-reductie in de gemeente Wierden. Ten slotte gaan we aan de slag met het realiseren van een circulaire samenleving, zowel in onze eigen organisatie als in de gemeente. Het is belangrijk op te merken dat niet alleen wij als gemeente, maar ook andere belangrijke actoren zoals de netbeheerder een rol spelen in

de verduurzaming van de gemeente. Zo maken zij onder andere langetermijnplanningen voor het verzwaren van de elektriciteitsnetten.

Het college van de gemeente Wierden heeft een Uitvoeringsprogramma 2024-2027 opgesteld (vastgesteld per 12 september 2023) waarin ze concretere richting geven aan de maatschappelijke vraagstukken die spelen binnen de gemeente en welke stappen daarvoor kunnen worden genomen. In programmalijn drie “Duurzame ontwikkeling” wordt dit, op het gebied van duurzaamheid, nader uitgewerkt. Dit uitvoeringsprogramma is in lijn met de Toekomstvisie van de gemeente (vastgesteld op 9 mei 2023). De Toekomstvisie schets een beeld van hoe we de gemeente op de lange termijn zien, namelijk als een groene stip op de horizon waar een prettig woon- en leefklimaat voor onze inwoners centraal staat. De tweede pijler van de Toekomstvisie beschrijft de belangrijkste ambitie op het gebied van duurzaamheid: Wierden wordt een toekomstbestendige gemeente. Dit houdt in dat we streven naar een circulaire, energieneutrale en klimaatadaptieve gemeente, door de klimaatdoelen te bereiken. Daarnaast erkennen we dat het niet alleen een fysieke maar ook een sociale en economische opgave is.

Als onderdeel van de Omgevingswet (vastgesteld per 1 januari 2024) stellen gemeenten een Omgevingsvisie op. Deze visie is zelfbindend en integreert verschillende sectorale visies tot een integrale visie over de fysieke leefomgeving. De gemeente Wierden zal na verwachting in 2025 de visie hebben vastgesteld. Net zoals de Toekomstvisie beschrijft de Omgevingsvisie ook de ambities voor de gemeente Wierden in brede zin en geeft daarbij richting aan de ambities op het gebied van duurzaamheid. Om de komende jaren scherper te krijgen hoe wij onze doelen gaan realiseren wordt er een uitvoeringsagenda Duurzame ontwikkeling opgesteld. Dit is een integraal document met daarin een overzicht van de werkzaamheden op het gebied van duurzaamheid die nu en in de toekomst plaatsvinden. De uitvoering van deze activiteiten dragen bij aan het behalen van de doelstellingen.

Gezien dit document is opgesteld als een interne bundeling van reeds vastgestelde beleidskaders wordt het niet beschouwd als een programma onder de Omgevingswet. Directe participatie met inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties heeft plaatsgevonden bij de totstandkoming van de diverse beleidsstukken die samen komen in deze uitvoeringsagenda. Daarnaast vindt participatie plaats bij de projecten die voortvloeien uit de vastgestelde beleidskaders.

Het opstellen van een overkoepelend document op het gebied van duurzaamheid is één van de speerpunten van het Uitvoeringsprogramma van het college. Voor de inhoud van het document heeft er interne afstemming plaatsgevonden tussen de afdelingen door met elkaar in gesprek te gaan. Naast dit document is de gemeente ook bezig met het ontwikkelen van een programma Landelijk Gebied en een integraal document rondom Bestuurlijke ontwikkeling.

1.3 Uitvoeringsagenda duurzame ontwikkeling

De gemeente Wierden hanteert dezelfde CO₂-reductie doelstellingen als vastgesteld in het Klimaatakkoord. Onze ambitie is dan ook groot. Wij willen in 2030 49 procent en in 2050 95 procent CO₂-reductie behalen. Dit ten opzichte van de CO₂-uitstoot in 1990. Om deze ambitie te halen zijn er complexe keuzes te maken. Deze keuzes zijn bepalend voor de manier waarop onze inwoners wonen,

werken en leven. Door het uitvoeren van verschillende gemeentelijke projecten wordt er stapsgewijs bijgedragen aan het behalen van de doelstellingen. Elk project draagt op zijn eigen manier bij door bijvoorbeeld duurzame energie op te wekken of de CO2-uitstoot te verminderen.

Er wordt al veel gedaan op het gebied van duurzaamheid binnen de gemeente. Vastgesteld beleid rondom de gebouwde omgeving, warmtetransitie, duurzame mobiliteit en grootschalige opwek heeft geleid tot verschillende activiteiten en projecten. Voorafgaand aan de start van een activiteit wordt beoordeeld of deze projectmatig moet worden aangevlogen. In het plan van aanpak wordt dan onder andere nagedacht over de scope, meetbare doelen, planning en fasering en participatie van het project.

De uitvoeringsagenda Duurzame ontwikkeling is opgebouwd rondom drie pijlers: Energietransitie, Leefomgeving en Circulaire samenleving. Daarnaast omvat het ondersteunende werkzaamheden die elk hun eigen invloed hebben op de drie pijlers. Deze uitvoeringsagenda belicht de huidige en toekomstige activiteiten en hoe deze zich verhouden tot de vastgestelde ambities. Bovendien is het belangrijk om inzichtelijk te krijgen welke capaciteit en middelen nodig zijn voor de interne prioriteitenplanning.

Figuur 1: indeling uitvoeringsagenda Duurzame ontwikkeling

Sociale duurzaamheid is ook een belangrijk thema waarbij het onder andere gaat over de organisatie van het werk en de werkplek met daarbij aandacht voor de rechten van de mens en sociale rechtvaardigheid. Sociale duurzaamheid is niet opgenomen in de scope van deze uitvoeringsagenda, maar dat neemt niet weg dat het een belangrijk aandachtspunt is waarmee rekening moet worden gehouden bij het schrijven van beleid.

1.4 Financiering uitvoeringsagenda

De activiteiten die beschreven staan in deze uitvoeringsagenda worden uitgevoerd met alle personele en financiële middelen die beschikbaar gesteld zijn via de gemeentelijke begroting. Meer specifiek zijn voor duurzame ontwikkeling de volgende bedragen opgenomen met daarbij aangegeven het restant ten tijde van dit schrijven:

- Structureel beschikbaar per 1-1-2024: € 500.300 (kosten RES, communicatie, wijkuitvoeringsplannen, personele kosten, stimuleringsfonds duurzaamheid), restant € 444.000.
- Eenmalig beschikbaar per 1-1-2024: € 434.000 (communicatie, kosten RES, grootschalige opwek, laadinfrastructuur, circulariteit), restant € 336.000.
- Verder zijn en worden rijksbijdragen in het kader van capaciteitsinzet (zgn. CDOKE middelen): ontvangen voor de periode 2023-2025, hiervan resteert per 1-1-2024 nog € 915.700.
- Ook hebben we rijksmiddelen ontvangen voor de uitvoering van het Nationaal Isolatieprogramma (NIP) ter grootte van € 962.500: deze zijn bestemd voor bijdragen aan de inwoners voor het aan te brengen isolatiemaatregelen.

Hierbij wordt aangetekend dat de beschikbare posten en onderwerpen zo veel als mogelijk gebundeld gaan worden binnen de begroting aansluitend bij de uitvoeringsagenda.

1.5 Sustainable Development Goals (SDG's)

Het internationale kader voor verduurzaming is de agenda voor duurzame ontwikkeling van de Verenigde Naties. Deze is samengevat in 17 doelen voor duurzame ontwikkeling (Sustainable Development Goals) en is een combinatie van sociale, economische en ecologische doelstellingen. De gemeentelijke uitvoeringsagenda Duurzame ontwikkeling richt zich op de doelen: schoon water en sanitair (6), betaalbare en schone energie (7), duurzame steden en gemeenschappen (11), duurzame consumptie en productie (12), klimaatactie (13), leven onder water (14), leven op het land (15) en het aangaan van partnerschappen voor deze doelen (17). De gemeente Wierden is een Global Goal gemeente en dit zie je terug in de uitwerking van de gemeentelijke doelstellingen. In dit programma Duurzame ontwikkeling wordt per pijler aangegeven welke Global Goals en bijbehorende doelstellingen hiermee verband houden.

Figuur 2: Sustainable Development Goals

2. Monitoring en verantwoording

Voor het monitoren van de doelstellingen zijn betrouwbare gegevens noodzakelijk. Er wordt gebruikgemaakt van de klimaatmonitor van het Rijk, informatie uit de Datavoorziening Energietransitie Gebouwde Omgeving (DEGO) van de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) en eigen informatie zoals die met betrekking tot verstrekte subsidies (bijvoorbeeld middels het Nationaal Isolatieprogramma). De klimaatmonitor maakt gebruik van big data en toont gegevens over bijvoorbeeld energieverbruik, CO₂-uitstoot en opwekking van hernieuwbare energie in de gemeente. De landelijke meetinstrumenten maken het mogelijk om de voortgang in Wierden te vergelijken met andere gemeenten.

De gemeente wil graag een Duurzaamheidsdashboard (motie 06/12/2022) ontwikkelen wat bijdraagt aan de monitoring van de doelstellingen. Zo wordt er ook meer toegewerkt naar datagedreven werken. Met een dashboard wordt er op een visuele manier zichtbaar wat de gemeentelijke voortgang is op het gebied van duurzaamheid. Niet alleen voor de gemeente zelf maar ook voor de inwoners en ondernemers. Door te monitoren kan de gemeente tussentijdse resultaten en doelstellingen inzichtelijk maken en, indien nodig, activiteiten bijsturen om de beoogde resultaten te behalen. De verantwoording over de resultaten vindt plaats volgens de planning-en-control-cyclus van de gemeente. Momenteel wordt er een nieuwe GIS-viewer¹ ontwikkeld voor de gemeente. Deze viewer heeft ook de mogelijkheid om data in een dashboard op thema, zoals duurzaamheid, te presenteren. Informatie over afval prestaties, energieverbruik en opwekking, energielabels en bouwjaar kunnen worden getoond. De viewer zal na verwachting begin 2025 operationeel zijn.

¹ Een GIS-viewer is een geografisch informatiesysteem waarmee (ruimtelijke) gegevens of informatie over geografische objecten kan worden opgeslagen, beheerd, geanalyseerd en gepresenteerd

3. Pijler Energietransitie

3.1 Visie pijler

Global goals;

7: Betaalbare en duurzame energie

11: Duurzame steden en gemeenschappen

13: Klimaatactie

De gemeente streeft naar een klimaatneutrale gemeente waarbij de CO₂ emissies aanzienlijk worden gereduceerd. De ambitie, zoals in onze Toekomstvisie is beschreven, is dat in 2050 alle energie die in de gemeente gebruikt wordt van duurzame oorsprong is. Dit sluit aan bij onze afspraken uit de Regionale Energie Strategie en het Klimaatakkoord.

Als gemeente zetten we in op energiebesparing door isolatie van woningen en energieneutraal bouwen. Daarnaast wekken we duurzame energie op, en dit zo lokaal mogelijk. Er wordt samengewerkt met verschillende lokale partijen om onze doelen te behalen en projecten worden integraal opgepakt zodat er ook aandacht is voor de omgeving. Daarnaast worden nieuwe technieken met betrekking tot duurzame energieopwekking waar mogelijk in de gemeente toegepast. Al deze activiteiten worden verderop in deze pijler nader uitgewerkt. Tevens worden strategische en operationele doelen beschreven.

In 2017 heeft de gemeenteraad duurzaamheidsdoelstellingen voor de gemeente Wierden vastgesteld. Het bod dat door de gemeente is ingediend bij de Regionale Energie Strategie 1.0 is een afgeleide hiervan. Begin 2022 heeft een onafhankelijk adviesbureau een QuickScan² uitgevoerd als tussenevaluatie van de gestelde doelen. De scan geeft met name een uitwerking van het doel “40% (waarvan 30% lokaal opgewekt) hernieuwbare energie in 2030”.

Echter, de huidige nationale en provinciale beleidsontwikkelingen rondom grootschalige energieopwekking hebben invloed op de gemeentelijke koers om de doelstellingen tijdig te behalen. Grote zonneparken kunnen niet langer zomaar worden gerealiseerd binnen de gemeente. Daarnaast zorgt de netcongestie problematiek ervoor dat zonneparken op zijn vroegst in 2030 kunnen worden aangesloten. Ook kunnen woonwijken hierdoor geen aansluiting krijgen op het elektriciteitsnet en blijven afhankelijk van aardgas. Door deze, en mogelijk andere, ontwikkelingen kan er als gemeente geen garantie worden gegeven dat zelfs wanneer de gemeentelijke activiteiten worden uitgevoerd, de doelstellingen tijdig worden behaald. Desondanks blijft de gemeente zich volledig inzetten om de afspraken uit het Klimaatakkoord na te komen en zal er worden gezocht naar innovatieve oplossingen zoals het realiseren van Smart Energy Hubs op bedrijventerreinen en bodemnetten in woonwijken.

² Notitie DWA Quick scan energiedoelstelling gemeente Wierden 24 januari 2022

3.2 Beleidskaders

Grootschalige opwek – nationaal, regionaal en lokaal

Als lokale uitwerking van het Nationaal Klimaatakkoord zijn de Twentse gemeenten in samenwerkingsverband betrokken bij de Regionale Energie Strategie (RES). Hier heeft de gemeente Wierden in 2021 een bod ingediend van 56 GWh (202 TJ) aan duurzame energieopwekking door middel van zonne-energie. In de RES 1.0 zijn de ambities en uitgangspunten geformuleerd die bijdragen aan het behalen van de regionale doelstellingen. Voor de duurzame opwekking van elektriciteit wordt er gekeken naar wind- en zonne-energie, waarbij grote initiatieven een lokaal eigendom moeten hebben van minimaal 50%. Alhoewel dit percentage lokaal eigendom een uitgangspunt is, is het niet juridisch afdwingbaar. Verder wordt er gekeken naar ontwikkelingen rondom kernenergie, aquathermie, geothermie en waterstof.

Momenteel zijn er op provinciaal niveau meerdere ontwikkelingen gaande met betrekking tot windenergie en grootschalige opwek via zonnevelden. Nieuwe beleidskeuzes staan in het Provinciaal Programma Energiestrategie (PPE) wat een provinciaal instrument is om de RES te realiseren. Beslissingen op provinciaal niveau beïnvloeden het op te stellen beleid op gemeentelijk niveau en de daaropvolgende acties om de gestelde doelen te bereiken. Een voorbeeld hiervan is het windbeleid waarbij initiatieven voor windturbines tussen 5 – 100 MW vallen onder het bevoegd gezag van de provincie volgens de huidige Elektriciteitswet. In april 2019 heeft de gemeente Wierden het afwegingskader grootschalige opwek vastgesteld. Deze is per april 2023 ingetrokken zodat deze kan worden herijkt, passend aan de provinciale ontwikkelingen rondom zon- en windbeleid. Op 18 december 2023 heeft de Gemeente Wierden windbeleid vastgesteld voor grootschalige windturbines. Waarbij technisch en ecologisch onderzoek hebben aangetoond dat er mogelijkheden zijn voor grote windturbines in onze gemeente.

Warmtetransitie en gebouwde omgeving – nationaal en regionaal

De RES vermeldt over de warmteopgave dat er wordt gericht op het koppelen van bestaande warmtenetten om zo een regionaal warmtenet te realiseren voor het stedelijke gebied. Daarnaast wordt onderzoek gedaan naar de mogelijkheden voor een biogasnet/groengasnet voor het verwarmen van gebouwen in plattelandsgemeenten, het buitengebied en andere gebouwen die niet op een betaalbare wijze volledig elektrisch verwarmd kunnen worden.

Op nationaal niveau is het Programma Verduurzaming gebouwde omgeving ontwikkeld als onderdeel van het Klimaatakkoord, met als doel de verduurzaming van de woning- en bouwvoorraad. Vanuit dit programma wordt er met name ingezet op energiebesparing en betere isolatie. Hieruit volgen een aantal actielijnen met programma's die gericht zijn op een aanpak via gemeenten, individuele aanpak, aanpak utiliteitsgebouwen, stimuleren van duurzame bronnen, warmte-infrastructuur, innovatie en duurzaam bouwen. Elke actielijn leidt weer tot vervolg programma's zoals het Nationale Isolatieprogramma of Nationaal Programma Lokale Warmte transitie. Momenteel heeft de gemeente Wierden een Warmtevisie. Deze zal onder de Omgevingswet herzien worden onder de naam "warmteprogramma". Hierin wordt een vertaalslag gemaakt naar Wijkuitvoeringsplannen met als basis het omgevingsplan. Het warmteprogramma is uitvoeringsgericht en vindt zijn basis in de nieuwe Warmtewet "Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie" (Wgiw) die in de zomer van 2024 inwerking zal treden. Bij het streven naar

aardgasvrije wijken is het van belang rekening te houden met de uitdagingen die voortkomen uit de huidige netcongestieproblematiek.

Nationale Agenda Laadinfrastructuur – nationaal

Vanuit het klimaatakkoord wordt er ingezet op duurzame mobiliteit door gebruik te maken van duurzame energiedragers zoals elektrificatie of biobrandstoffen, waarbij tevens de uitbreiding van laadinfrastructuur wordt versneld. De Nationale Agenda Laadinfrastructuur (NAL) draagt bij aan de versnelling van elektrisch rijden door de ontwikkeling van laadinfrastructuur aan te sluiten bij de uitrol van alle soorten elektrisch vervoer. De gemeente Wierden heeft in op 14 december 2021 een laadvisie vastgesteld welke betrekking heeft op de gebruikersgroep personenauto. Daarnaast heeft de gemeente een Mobiliteitsplan 2021-2030 (vastgesteld 30 maart 2021) waarin in hoofdlijnen staat beschreven hoe de gemeente bereikbaar, leefbaar en veilig blijft. Dit plan wordt eind 2024 geëvalueerd om te bepalen of een actualisatie nodig is.

Strategische doelstellingen

- In 2050 is alle energie die gebruikt wordt in de gemeente Wierden van duurzame oorsprong, geproduceerd binnen of buiten de gemeentegrenzen (gemeenteraad 2017/ Toekomstvisie).
- In 2030 en 2050 respectievelijk 49% en 95% minder CO₂-uitstoot ten opzichte van 1990 (Klimaatakkoord/ Warmtevisie).
- In 2050 zijn alle gebouwen in de gemeente Wierden over op een duurzame bron van warmte (Warmtevisie).

Operationele doelstellingen

- In 2030 wordt in de gemeente Wierden 10% minder energie gebruikt ten opzichte van 2016. Deze energiebesparing wordt vooral gehaald bij woningen, en in mindere mate bij bedrijven (gemeenteraad 2017/ Toekomstvisie)³.
- In 2030 wordt ten minste 40% van de elektriciteit die in de gemeente wordt verbruikt, duurzaam opgewekt. Ten minste 30% wordt ook binnen de gemeentegrenzen geproduceerd. De rest wordt opgewekt in samenwerkingsprojecten waarin de gemeente participeert (gemeenteraad 2017/ Toekomstvisie).
- In 2030 wordt 56 GWh duurzame energie opgewekt ten behoeve van de regionale energiestrategie Twente (RES Twente).
- In 2030 zijn de eerste wijken voorzien van duurzame warmte. Uiterlijk in 2050 zijn alle gebouwen over op een alternatieve, duurzame warmtebron voor aardgas (Warmtevisie).
- Voorzie proactief in 30% van de geschatte behoefte aan laadpalen (Laadvisie).
- Wierden streeft naar energieneutrale woningen en een klimaatbestendige woonomgeving (Lokale woonagenda).

³ Energieverbruik uit fossiele bronnen.

3.3 Activiteiten

Globaal overzicht van de inspanningen

- Duurzame opwek: Het uitvoeren van de RES 1.0 om duurzame energie op te wekken middels meerdere bronnen, met aandacht voor de ontwikkeling van nieuwe energiebronnen. Daarnaast wordt er gewerkt aan de vormgeving van de RES 2.0 of een soortgelijke samenwerking.
- Energiemanagement: stimuleren van het slim uitwisselen van energiestromen om het elektriciteitsnet minder te belasten.
- Energiebesparing: Ondersteuning bieden bij het isoleren van woningen en het voorbereiden van inwoners op de overstap naar een alternatieve energiebron.
- Duurzame warmte: een alternatieve warmtebron aanbieden. Hiervoor wordt een nieuw warmte programma opgesteld waarin geografische locaties, en zo wijken, worden gekoppeld aan de warmtebronnen in de wijkuitvoeringsplannen.
- Duurzame mobiliteit: realiseren van een toegankelijke, betaalbare, betrouwbare en veilige laadinfrastructuur voor elektrische voertuigen.
- Duurzame bedrijventerreinen: informeren over en stimuleren van energie-efficiënte maatregelen op bedrijventerreinen.
- Duurzaam bouwen en verduurzaming van maatschappelijk vastgoed: informeren over en stimuleren van energieneutrale en klimaatbestendige gebouwen en gebruik van natuurvriendelijke materialen.

Duurzame opwek

- Uitvoeren van de RES 1.0.
 - o Lopende werkzaamheden zonnevelden
 - De Duurzaamheidsroute langs de A35 omvat de installatie van Photo Voltaic (PV)-systemen die worden gelegd langs de rijksweg. Dit project betreft rijksgronden grenzend aan de N35/ A35 en A1. Momenteel bevindt het zich in de planfase ter voorbereiding op aanbesteding vanuit Rijkswaterstaat.
 - Initiatieven voor zonneparken van initiatiefnemers (langs infrastructuur) waar mogelijk in behandeling nemen.
 - o Wind initiatieven
 - Windbeleid is, na aanleiding van een technische en ecologische onderzoek, vastgesteld per 18 december 2023. Op basis van het onderzoek is de

conclusie dat er geen windturbines mogelijk zijn in onze gemeente als gevolg hiervan zijn er geen zoekgebieden aangewezen. Initiatieven voor windturbines met een capaciteit van meer dan 5 MW vallen onder het bevoegd gezag van de provincie. De gemeente blijft betrokken bij initiatieven die zich binnen de gemeentegrenzen aan dienen en zal hierop reageren.

- Er wordt een pilot uitgevoerd met een erfmolen met een tiphoogte van 38 meter aan de Loomsweg in Wierden. Deze pilot wordt eind 2024 geëvalueerd om nader te bepalen hoe we omgaan met kleinschalige initiatieven voor windenergie.
 - Het afwegingskader grootschalige duurzame energieopwekking is per april 2023 ingetrokken en moet worden herzien. Dit zal na verwachting in eind 2024 gebeuren wanneer de provincie haar beleidskaders rondom grootschalige opwek, zon en wind heeft vastgesteld.
 - Nieuwe technologieën onderzoeken op zowel lokaal als regionaal gebied zoals bodem- energiesystemen. Landelijk maar ook provinciaal wordt er onderzoek verricht naar Small Modular Reactors SMR (Kernenergie) en waterstof.
 - Zon op dak voor particulieren. Op de gemeentelijke website wordt er informatie gegeven over de (Rijks)subsidiemogelijkheden.
- Invulling geven aan de RES 2.0 of een soortgelijke samenwerking: samen met de Twentse gemeenten wordt er na verwachting begin 2025 een RES 2.0 vastgesteld met daarin afspraken over op welke thema's de samenwerking in Twente word gezocht.
- Duurzaamheidsscherm Enter: om geluidsoverlast van het verkeer op de A1 te beperken wordt er via het Programma Opwek van Energie op Rijksvastgoed (OER) middelen aangevraagd om het scherm te financieren. Voor dit project gaat de gemeente samen optrekken met meerdere gemeenten grenzend aan de A1.

Energiemanagement

- Smart Energyhub in Enter: uitwisselen van energiestromen om het elektriciteitsnet minder te belasten en stroom lokaal uit te wisselen. Dit is een lopend project om een Smart Energyhub in Enter te ontwikkelen. Via de Regiodeal vanuit Twente Board zijn er middelen aangevraagd en toegekend om het project verder te begeleiden.
- Het verkennen van een mogelijk gemeentelijk energiebedrijf dat een rol kan spelen bij grootschalige opwek initiatieven. Het kan ook een partner worden en zo lokaal eigendom te waarborgen.
 - De verkenning van een gemeentelijke energiebedrijf heeft een relatie met de verkenning van de realisatie en exploitatie van een gemeentelijk zonnepark.
- Als gemeente de ontwikkelingen op het gebied van netcongestie volgen hierop anticiperen.

Energiebesparing

- Creëren van bewustwording bij inwoners en het geven van ondersteuning aan hen.
 - Promoten energiebesparingen en subsidiemogelijkheden op eigen media kanalen.
 - Gemeenten zijn verplicht een bouwloket te hebben met een Klant Contact Centrum (KCC) en een Klant Volg Systeem (KVS). Door gebruik te maken van de gezamenlijke aanbesteding van 'Duurzaam bouwloket' voldoen we aan deze verplichting. Via het

Duurzaam bouwloket krijgen inwoners hulp en tips over wat ze zelf kunnen doen. Het is een externe service die gezamenlijk met andere gemeenten iedere 2 jaar wordt aanbesteed.

- De organisatie van energiecoaches is een integraal onderdeel van het lokale energieloket, dat opereert binnen de lokale energie coöperatie. De coaches geven advies aan inwoners over de isolatiewaarde van hun woning en hoe ze energie kunnen besparen. Ook worden ze geholpen met het toepassen van No-regret maatregelen⁴.
- Ondersteuning bieden in de vorm van subsidies en leningen.
 - Energiearmoede subsidie; het betaalbaar maken van de energierekening en daarmee energie-armoede tegengaan. Deze subsidie is al actief en vereist met name administratieve handelingen en actieve communicatie. Tot en met 2024 is er een budget om deze regeling in stand te houden.
 - SPUK lokale aanpak isolatie (Nationaal Isolatieprogramma); gemeenten hebben in 2023 middelen ontvangen om slecht geïsoleerde woningen (energielabel D of lager) te verduurzamen. De gemeente heeft de aanvraag gedaan voor 2023 en 2024 en mogen de middelen besteden tot en met 2026 en 2027. Er is een subsidieregeling vastgesteld die momenteel actief is en voornamelijk administratieve handelingen en actieve communicatie vereist. Mogelijk wordt deze regeling op een later moment uitgebreid, waardoor er opties ontstaan voor een 'doe het zelf' aanpak en VVE's.
 - SVN Duurzaamheidslening
 - Voortzetten van gemeentelijke duurzaamheidslening bij de SVN
 - Promoten van andere duurzaamheidsleningen zoals het Warmtefonds
- Blijven faciliteren van energiebesparing en het isoleren van woningen.
 - Aandacht voor het Natuurvriendelijk isoleren. Hiervoor gaat de gemeente in 2024 een ontheffing aanvragen door het opstellen van een Soorten Management Plan zodat woningen kunnen worden geïsoleerd.
- Inzetten op energiebesparing in de openbare ruimte⁵.
 - Beleidsplan Openbare Verlichting 2023-2027 (vastgesteld op 4 april 2023). Nadat de technische levensduur van verlichting is verstreken worden de lampen vervangen door ledlampen. Verwachting is dat in 2030 90 procent van de verlichting led is.

⁴ No-regret betekent dat u geen spijt krijgt van het nemen van deze maatregelen omdat ze gecombineerd kunnen worden met alle gangbare alternatieven voor aardgas.

⁵ Dit is ondergebracht bij de afdeling Ruimtelijk Beheer en Realisatie.

Duurzame warmte

- Onderzoek naar en creëren van bodemnetten: (pilot) samen met woningcorporatie Reggewoon en Cogas wordt een zeer laag temperatuur bodemnet gerealiseerd. Cogas is eigenaar van dit project. Het bodemnet vormt een basis wat in de toekomst relatief eenvoudig uitgebreid kan worden met aangrenzende woningen, straten en buurten.
- Verkennen naar de mogelijkheden van mono-mestvergisting.
 - Door allerlei beperkingen in wet- en regelgeving kan mest die vrijkomt bij agrarische bedrijven in Wierden niet volledig worden benut op de landbouwgronden van de bedrijven. Afvoer vormt een steeds groter financieel probleem. Agrariërs zijn op zoek naar nieuwe bredere verdienmodellen. Energie winning door vergisting van mest is één van de mogelijkheden. Hiervoor wordt er samenwerking gezocht tussen samenwerking tussen boeren onderling en met andere partijen.
 - Als gemeente nemen wij bij dit vraagstuk een verbindende en ontwikkelende rol aan. Hoewel de rol van de overheid in de huidige geliberaliseerde energiemarkt beperkt is, dragen wij waar mogelijk bij aan het bouwen van coalities en arrangementen die toekomstperspectief bieden in de voor de Wierdense boeren.
 - De afgelopen periode is samen met agrariërs met ondersteuning van externe bureaus en Cogas verkend wat de mogelijkheden zijn voor het vormen van clusters van agrarische bedrijven met mono-mestvergisters op erven en centrale opwerkinstallaties voor de productie van groen gas. Bij de afwegingen over de te zetten vervolgstappen spelen naast financiële aspecten ook juridische aspecten (o.a. vergunningen) en de huidige onzekerheid en onduidelijkheid over de toekomst van de agrarische sector een rol.
 - Mest is voor veel Wierdense agrariërs een probleem, niet alleen voor de deelnemers aan de clusters. Het vervolg van de mono-mestvergisting in Wierden wordt daarom integraal afgestemd en meegenomen bij de ontwikkeling van het gemeentelijke programma landelijk gebied. Op basis van data over de agrarische sector, trends en ontwikkelingen worden toekomstscenario's in beeld gebracht. Voor mono-mestvergisting worden voor- en nadelen van verschillende varianten (bijvoorbeeld

mono-mestvergisting op een centrale locatie en mono-mestvergisting op erven verbonden met een hub) naast elkaar gezet. Daarbij zal ook een van de hub-clusters als pilot worden uitgewerkt, zodat juridische mogelijkheden en onmogelijkheden scherper in beeld worden gebracht.

- Opstellen van een nieuw warmte programma (herijking van Warmtevisie) die valt onder de Omgevingswet. De inhoud van het programma vindt een basis in de nieuwe warmtewet “Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie” (Wgiw). Hierbij wordt ook rekening gehouden met de netcongestieproblematiek, die invloed heeft op de aansluitmogelijkheden om wijken aardgasvrij te maken.
 - o In dit programma worden de gemeentelijke plannen opgenomen voor het verduurzamen van de wijken en wordt er concreter in beeld gebracht hoe en welke wijk wordt verduurzaamd.
 - o Opstellen wijkuitvoeringsplannen die in meer detail beschrijven voor welke duurzame warmtebron alternatief er wordt gekozen (omgevingsplan). Er wordt samen opgetrokken met inwoners voor het bepalen van een duurzaam warmte alternatief voor hun woning.

Duurzame mobiliteit

- Mobiliteitsplan Wierden 2021-2030⁶ en Mobiliteitsplan actualisatie 2024-2030: zoals in het geactualiseerde mobiliteitsplan is vastgesteld zal er in de op te stellen uitvoeringsplannen waar mogelijk duurzaamheidsaspecten zoals het ontmoedigen van autogebruik meenemen.
- Evaluatie van de Integrale laadvisie gemeente Wierden⁷: hierbij acties die volgen uit de Regionale Aanpak Laadinfrastructuur Gelderland-Overijssel 2024-2025 in het kader van de Nationale Agenda Laadinfrastructuur meenemen (bijvoorbeeld snelladen en logistieke verbeteringen).
- Onderhouden concessie met Vattenfal InCharge: deze concessie is voor 10 jaar (tot en met 2034) voor de exploitatie van openbare laadpalen en is in uitvoering.
- Uitvoeren laadbeleid (vastgesteld in december 2021).
 - o Zoveel mogelijk laden op privaat terrein.
 - Om de druk op de openbare ruimte beperkt te houden is ons uitgangspunt dat EV-rijders (EV staat voor Elektrisch Vervoermiddel) zoveel mogelijk laden op privaat terrein. EV-rijders die geen toegang hebben tot een privaat laadpunt moeten kunnen uitwijken naar semipublieke en publieke laadpunten.
 - o De gemeente voorzien in de behoefte van laadpalen.
 - Voor de gemeente Wierden betekent dit dat er in 2025 een laadbehoefte van 202 elektrische publieke laadpunten voor personenauto's moet worden vervuld. In 2030 en 2035 groeit deze behoefte naar respectievelijk 366 en 768 publieke laadpunten voor deze gebruikersgroep. Om hier uitvoering aan te geven werken we aan de hand van het uitvoeringsmodel concessiemodel

⁶ Dit is ondergebracht bij de afdeling Ruimtelijk Beheer en Realisatie.

⁷ In de integrale laadvisie gemeente Wierden is opgenomen dat dit elke twee jaar gebeurt. Daarnaast is in de NAL opgenomen dat iedere gemeente een laadvisie en plaatsingsbeleid op moet stellen.

wat inhoudt dat een of meerdere CPO's (CPO = Charge Point Operator) het exclusieve plaatsingsrecht krijgen voor publieke laadpunten.

- Stimuleren en faciliteren elektrisch vervoer.
 - Dit als onderdeel van een breder pakket aan maatregelen om mobiliteit te verduurzamen, zoals deelauto's en deelfietsen (OV).
- Ontwikkelen van een dekkende⁸, toegankelijke, betaalbare, en veilige laadinfrastructuur.
- Verwerken van aanvragen voor publieke laadpalen⁹.
- Verkennen van nieuwe laad initiatieven.
 - Inzetten slimladen en volgen van ontwikkelingen op bi-directioneel laden.
 - Mogelijkheden onderzoeken voor het laden op bedrijventerreinen.
- Elektrificatie van het doelgroepenvervoer: de gemeente Wierden heeft samen met 9 andere Twentse gemeenten in 2023 het doelgroepenvervoer aanbesteed. Het gaat om geïndiceerd vervoer met taxibusjes. De aanbestedingseis is dat de busjes zero emissie rijden. Per 1 augustus 2024 start de vervoerder.

Duurzame bedrijventerreinen

- Zonnepanelen op bedrijfsdaken.
 - De gemeente heeft in eerdere projecten ondersteuning geboden bij het verduurzamen van gebouwen. In lijn hiermee streeft het kabinet ernaar dat in 2025 nieuwe utiliteitsgebouwen met een dakoppervlak groter dan 250m2 verplicht zijn om zonnepanelen te nemen¹⁰. De gemeente neemt dit waar van toepassing mee in lopende projecten.
 - Bij revitalisering of nieuw te bouwen bedrijven opnemen in de omgevingsplannen dat zon op dak de norm is (motie 07/11/2023).
- Samen met bedrijven kijken naar mogelijkheden om over te gaan op een andere warmtebronnen.

⁸ EV- rijders hoeven nooit lang te zoeken vordat ze een beschikbale laadpaal tegenkomen.

⁹ Dit is ondergebracht bij de afdeling Ruimtelijk Beheer en Realisatie.

¹⁰ Zonnebrief 20 mei 2022 Ministerie van Economische Zaken en Klimaat

- Koppelkansen met de pijler Leefomgeving en *Centrumvisie* gemeente Wierden: bij projecten kijken naar biodiversiteit en klimaat adaptieve mogelijkheden, dit in samenwerking met de ondernemers. Hierbij ook actief inzetten op het gebruikmaken van de subsidiemogelijkheden.
- Het voorlichten van ondernemers: over onder andere de veranderingen in de warmtetransitie zoals aankomende wettelijke verplichtingen en eigen handelingsperspectief.

Duurzaam bouwen en verduurzamen maatschappelijk vastgoed

- Uitvoeren duurzaamheidsaspecten van de vastgestelde lokale woonagenda (2022-2026) en de afspraken uit de woondeal Twente (2022) over toekomstbestendige bouw.
 - o Nieuwbouw wordt energieneutraal of energiepositief gebouwd door koppelkansen met aardgasvrij, circulair materiaalgebruik en klimaatadaptief bouwen (Lokale woonagenda).
 - o Er wordt gestimuleerd om circulair te bouwen door het verminderen van grondstofgebruik en hergebruik en het beperken van bouw- en sloopafval. Hierbij wordt er gericht op een eenduidige taal voor circulair bouwen om circulaire prestaties meetbaar en vergelijkbaar te maken.
 - o Verkennen naar de mogelijkheden voor Biobased bouwen.
 - o De gemeente stimuleert (vanuit een voorbeeldrol) het hebben van energie neutrale woningen richting huiseigenaren (particulieren en woningcorporatie).
 - o Het borgen van de juiste kwalitatieve afwegingen door bouwpartijen (zowel op het gebied van duurzaamheid als bijvoorbeeld ook op levensloopgeschiktheid) door de mogelijkheid te verkennen om te werken met GPR-gebouw¹¹. Hier kan waar nodig gestuurd worden in de afspraken met bouwpartijen.
 - o Waar mogelijk voorkeur geven aan woningbouwplannen die bijdragen aan het inperken van negatieve effecten op de natuur of aan het verbeteren van de kwaliteit van de omgeving (natuurinclusief bouwen).
- Samenwerking en koppelkansen benutten met externe partners.
 - o Samen met Reggewoon onderzoeken op welke wijze de planning van het verduurzamen van hun woningvoorraad aan kan sluiten bij de planning van de gemeente Wierden aan de hand van de transitievisie warmte en omgekeerd.
- Maatschappelijk vastgoed van de gemeente verduurzamen¹².
 - o De gemeente stimuleert (vanuit een voorbeeldrol) het verduurzamen van vastgoed en monumenten, en laat dat actief zien.
 - o Opstellen van beleid en een routekaart voor het verduurzamen van maatschappelijk vastgoed in eigendom.
 - o Uitvoeren van de routekaart voor het verduurzamen gemeentelijk maatschappelijk vastgoed.
 - o Beleidsmatig sturen op energieneutraal bij nieuw te realiseren maatschappelijk vastgoed accommodaties.
 - o Het uitgangspunt bij investeringen in maatschappelijke accommodaties van anderen¹³, zoals onderwijshuisvesting, sportaccommodaties en Kulturhusen, is om

¹¹ Dit is een digitaal instrument die de kwaliteit van de te bouwen woningen via een gestandaardiseerde methode inzichtelijk maakt.

¹² Dit is ondergebracht bij de afdeling Ruimtelijk Beheer en Realisatie.

energieneutraliteit te waarborgen. Momenteel word het Integraal Huisvestingsplan (IHP) onderwijshuisvesting nog gebaseerd op Bijna Energieneutrale Gebouwen (BENG) norm, maar dit zal moeten worden aangepast naar de Energieneutrale Gebouwen (ENG) norm.

- Ondersteuning bieden bij het verduurzamen van maatschappelijk vastgoed dat niet in eigendom is van de gemeente Wierden.

Ondersteunende werkzaamheden

Inzetten op bewustwording en monitoring.

- Communicatie/participatie.
 - o Handreiking Inwonersparticipatie
 - Inwoners informeren en laten participeren in projecten.
 - o Gemeente als voorbeeldfunctie en inwoners stimuleren.
 - o Lokale successen van duurzame bedrijven/organisaties delen met de gemeente.
- Stimulerings- en innovatiefonds Duurzaamheid (motie 25/09/2023): momenteel wordt hier er in kaart gebracht hoe we hier uitvoering aan gaan geven.
 - o Een gemeentelijk fonds dat lokale initiatieven om de gemeente duurzamer te maken stimuleert. Mogelijk kunnen ook de lokale duurzaamheid opbrengsten (via lokaal eigendom) hierin worden ondergebracht zodat deze weer terug kunnen vloeien naar de gemeente voor maatschappelijke doeleinden.
- Monitoren en gericht gebruiken van verkregen data.
 - o Onderhouden van applicaties zoals de Zonnekaart en Duurzaamheidskaart die informatie geven over de geschiktheid van daken voor zonnepanelen of een zonneboiler.
 - Het Intern Dashboard voorzieningen project met Kennispunt Twente: Met verschillende nutsbedrijven wordt een gezamenlijke kaart gemaakt waarop alle projectplannen worden weergegeven. Hierdoor kan er betere afstemming worden gezocht op elkaars projecten.

Toezicht en handhaving

- De Omgevingsdienst Twente (ODT) handhaaft de Energiebesparingsplicht bij bedrijven in de gemeente. Mogelijk kan het ODT ook ondersteuning bieden op andere verplichtingen in de toekomst.

Samenwerkingsverbanden en regionale overleggen

- Ambtelijk en bestuurlijk overleg Regionale Energie Strategie Twente.
- Lokale energie coöperatie (SDWE) en het energieloket (energiecoaches).
- Samenwerkingen met andere overheden zoals de provincie en de samenwerking tussen de vier Twentse gemeenten (WT4).
- Partners zoals: Twence, Reggewoon, Cogas, Enexis en NAL-samenwerkingsregio GO-RAL.

¹³ De gemeente investeert niet bij elk gebouw zelf, gezien niet alle gebouwen eigendom van de gemeente zijn.

4. Pijler Leefomgeving

4.1 Visie pijler

Global goals;

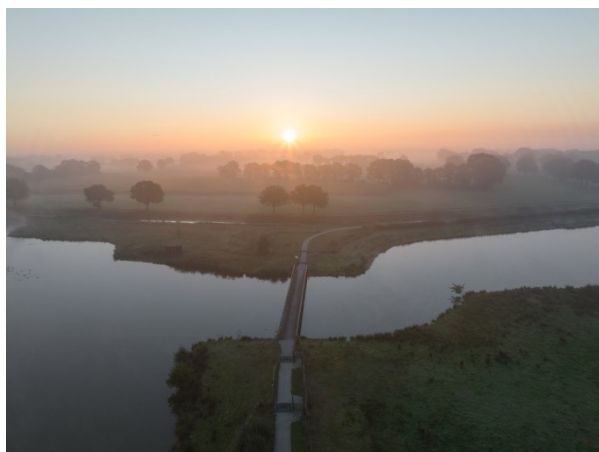
11: duurzame steden en gemeenschappen

13: klimaatactie

De gemeente Wierden streeft ernaar een klimaatbestendige gemeente te worden, zodat we goed voorbereid zijn op toekomstige weersomstandigheden zoals hevige regenval, extreme hitte en droogte. We willen de biodiversiteit vergroten, verdroging tegengaan, water op een passende manier vasthouden, hittestress voorkomen en de milieukwaliteit verbeteren. Als plattelandsgemeente streven we ernaar om de kernen te vergroenen en te kijken naar koppelkansen om het gebied klimaatbestendig te maken en daarbij een versterking van de biodiversiteit te realiseren. Het Klimaatadaptatie programma (2022-2028) is in 2022 vastgesteld en geeft invulling aan de acties die nodig zijn om onze ambities en doelstellingen te behalen.

De pijler Leefomgeving beschrijft de inspanningen die bijdragen aan het klimaatbestendig maken van de gemeente Wierden, waarbij gekeken wordt naar de koppelkansen met onder andere biodiversiteit, zodat projecten zo integraal mogelijk worden aangepakt. Dit betekent dat bij een project dat gericht is op het klimaatadaptief en biodivers maken van de omgeving ook gekeken wordt naar het riool en andere landschapsontwikkelingen. Bovendien kunnen door datagedreven te werken locaties van wateroverlast in kaart worden gebracht. Deze pijler richt zich met name op de onderdelen die direct verband houden met duurzaamheid en daarmee ook met de andere pijlers.

4.2 Beleidskaders

Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) 2018 - nationaal

Het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie is opgesteld door de Nederlandse overheid om wateroverlast, hittestress, droogte en overstromingen te verminderen. Het doel van het plan is om Nederland in 2050 bestand te maken tegen (de gevolgen van) het veranderende klimaat. Gemeenten, waterschappen, provincies en het Rijk werken samen aan de doelen van dit plan en hebben zich verenigd in werkregio's. In deze regio's hebben de gemeenten afgesproken om een uitvoeringsagenda op te stellen met een visie voor 2050 en concrete maatregelen voor de komende jaren.

Deltaplan Zoetwater - nationaal

Het Deltaplan Zoetwater is opgesteld om Nederland weerbaar te maken tegen zoetwatertekorten in 2050. In het Deltaplan staan maatregelen en onderzoeken die zich richten op de beschikbaarheid van

zoetwater in Nederland. Net als bij het Deltaplan Ruimtelijke adaptatie zijn er samenwerkingsverbanden per regio. Deze zoetwaterregio's stellen het Deltaplan vast waarin afspraken staan over de financiële bijdragen van het Rijk en de regio en concrete maatregelen voor de uitvoering van het beleid.

Nationale klimaatadaptatiestrategie (NAS) - nationaal

De Nationale klimaatadaptatiestrategie (NAS) is de overkoepelde Nederlandse strategie bepaalt op het gebied van klimaatadaptatie. De eerste versie van de NAS werd gepubliceerd in 2016. Tegen het einde van 2023 zal het Nationaal Uitvoeringsprogramma Klimaatadaptatie (NUP KA) worden opgesteld, waarin de aanpak voor uitvoering van de NAS wordt beschreven. Er wordt verwachten dat er in 2026 een nieuwe NAS zal verschijnen met concrete doelstellingen voor de periode 2040-2050.

Wet natuurbescherming - nationaal

In Nederland zijn er regels opgesteld voor overheden, het bedrijfsleven, natuurorganisaties en burgers om op verantwoorde wijze met de natuur om te gaan. Deze regels zijn bedoeld om de natuur te beschermen en te behouden (zorgplicht). Daarnaast zijn er stappen die zowel provincies als het Rijk moeten nemen om de natuur te beschermen. Hierbij kan gedacht worden aan het creëren van

natuurgebieden en het stimuleren van duurzaamheid. Op 1 januari is de Wet natuurbescherming opgegaan in de Omgevingswet. Naast algemene regels zijn er ook specifieke onderwerpen die aandacht vereisen, zoals de jacht, bomenkap en de bestrijding van dieren die schadelijk zijn voor de natuur. Voor deze onderwerpen zijn er aparte richtlijnen en voorschriften opgesteld. Een ander belangrijk aspect van het natuurbeleid is het omgaan met niet-inheemse dieren en planten. Regels zijn opgesteld om overheden, het

bedrijfsleven, natuurorganisaties en burgers bewust te maken van de mogelijke gevolgen van deze soorten voor de inheemse flora en fauna. Om de biodiversiteit te versterken, zijn er beleidsprogramma's ontwikkeld die aangeven hoe dit bereikt kan worden. Deze programma's bevatten concrete actiepunten om de natuurlijke diversiteit te bevorderen en te behouden.

Programma Landelijk Gebied (PPLG) - provinciaal

Het Provinciale Programma Landelijk Gebied (PPLG) maakt deel uit van het Nationale Programma Landelijk Gebied (NPLG), waarin de provincie onderzoekt wat er nodig is voor een gezonde natuur, schoon water en schone lucht. Het PPLG is een programma dat concreet vorm moet gaan geven aan de opgaven en maatregelen die in het landelijke programma van kracht zijn. Het PPLG kent drie onlosmakelijke doelen; het versterken van de natuur door o.a. het verminderen stikstof en broeikasgassen en verbeteren van water- en bodemkwaliteit en biodiversiteit, het behouden van de

leefbaarheid en economische kwaliteit van het platteland en het bieden van een perspectief voor een toekomstgericht agrarische sector. Daarnaast zijn er drie randvoorwaarden bij deze aanpak. Namelijk dat er samengewerkt wordt in de Overijsselse gebieden, dat alle sectoren evenredig bijdragen aan de doelen en dat de doelen integraal worden opgepakt. Hierbij wordt er gestreefd naar maatwerk voor drie categorieën boeren: de boer die wenst te stoppen, blijven of omvormen. De gemeente Wierden is bezig met het opstellen van een eigen Programma Landelijk Gebied samen met de Coöperatie Agrarisch Terreinbeheer Wierden U.A. (CATB Wierden) waarin deze doelen en hun uitwerking worden opgenomen.

Strategische doelstellingen

- Gemeente Wierden klimaatbestendig in 2050.
- Inwoners bewust maken van de effecten van wateroverlast, hitte en droogte op hun leefomgeving.
- Verbeteren van de biodiversiteit in de gemeente Wierden.
- Verankeren van het thema biodiversiteit in gemeentelijk beleid en het beheer ervan.
- Toewerken naar toekomstbestendige landbouw.

Operationele doelstellingen

- In de woonkernen op openbare verblijfsplekken meer dan 30% schaduw aanwezig tegen hittestress.
- Op loop- en fietsroutes meer dan 40% schaduw aanwezig tegen hittestress.
- Beperken van schade door droogte of hevige neerslag.
- Het bevorderen van toegankelijkheid van locaties (wegen en gebouwen) tijdens hevige neerslag en hittestress.
- Versterking groenblauwe dooradering.
- Toenemen van biodiversiteit en weerbaarheid van flora en fauna bij droogte.
- Inzetten op ecologisch bermbeheer.

4.3 Activiteiten

De gemeente Wierden heeft na aanleiding van het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie in 2022 het Programma Klimaatadaptatie vastgesteld met daarin aan de hand van 5 pijlers de acties die de gemeente wil nemen op dit thema. Daarnaast is het watertakenplan 2020-2024 van de gemeente opgesteld om de zorgplicht voor afvalwater, hemelwater en grondwater middels de Waterwet te borgen. Er wordt momenteel gewerkt aan een nieuw plan voor besluitvorming begin 2025. Tijdens het uitvoeren van de activiteiten wordt er rekening gehouden met de bestaande flora en fauna. In het nog op te stellen Programma Landelijk Gebied komen deze onderwerpen meer uitvoerig aan bod.

Globaal overzicht van de inspanningen

- Klimaatadaptatie: uitvoeren van het Deltaplan Ruimtelijke adaptatie en het programma klimaatadaptatie (2022-2028) van de gemeente Wierden¹⁴. Hierbij uitvoering geven aan projecten die worden ondersteund met impuls gelden van Deltaplan

¹⁴ <https://cuatro.sim-cdn.nl/wierden/uploads/programma-klimaatadaptatie-wierden-2022-2028.pdf>

- Biodiversiteit: vergroten van de biodiversiteit.
 - o Uitvoering van het gemeentelijke bermbeheerplan.
- Landelijkgebied: Opstellen van een gemeentelijk Programma Landelijk Gebied.

Klimaatadaptatie

- Het verstrekken van subsidies om bewustwording te creëren en inwoners te stimuleren zich in te zetten voor klimaatadaptatie.
 - o Stimuleren van bewoners, scholen en bedrijven om eigen woning of perceel klimaatbestendig te maken en de biodiversiteit te versterken. Door bijvoorbeeld het plaatsen van een regenton, het regenwater af te koppelen of tegels vervangen door groen.
 - o Subsidie voor vergroenen tuin en afkoppelen regenwater: inwoners kunnen subsidie ontvangen door hun eigen terrein te vergroenen of regenwater af te koppelen.
- Klimaatmaatregelen nemen in huidige wijken.
 - o Terugdringen van risico op wateroverlast in stedelijk gebied.
 - o Het vasthouden, bergen op de plaats waar het valt en afvoeren naar geschikte locaties van overtollig regenwater in het stedelijk gebied.
 - o Verminderen bestaande verharding en meer groen en schaduw in de openbare ruimte.
 - o Realiseren robuust netwerk van hoofdontsluitingswegen t.b.v. de toegankelijkheid voor calamiteitenverkeer (n.a.v. bijvoorbeeld wateroverlast).
 - o Opstellen van beleidskaders voor klimaatadaptieve nieuwbouw en herinrichting op openbaar en particulier terrein.
 - o Versterken van de communicatie en het vergroten van bewustwording over de gevolgen van klimaatverandering bij bewoners, scholen en bedrijven.
 - o Verminderen van droogteschade aan bestaande natuur- en landgebruiksfuncties gedurende droge zomers.
 - Dit gebeurt al bij de lopende projecten, de wijk Goorens in Enter, Kruizemunthof in Wierden en de wijk in Wierden West. Hierbij wordt de omgeving vergroend, de hoeveelheid asfalt verminderd en ruimte gemaakt voor water buffering door het aanleggen van wadi's.
- Herijken van het programma Klimaatadaptatie (in 2028).
- Blijven benutten van koppelkansen en projecten zo integraal mogelijk opzetten.
 - o Dit geldt voor plannen in zowel de wijken als op bedrijventerreinen, evenals voor onderhoudsplannen van rioolstelsels.

Biodiversiteit

- Uitvoeren van ecologisch bermbeheer.
 - o Minder frequent en gefaseerd maaien en afvoeren.
- Creëren van bewustwording onder de inwoners en ondernemers en stimuleren van biodiversiteit.
 - o Dit gebeurt onder andere door het uitdelen van zaadmengsels.
 - o Het delen van kennis over groene, natuurvriendelijk of ecologisch inrichten van privé terreinen.

- Project streekeigen landschapsbeheer
- Campagne 1001 Hectare Kruidenrijk Grasland van LTO en Urgenda
- Blijven benutten van koppelkansen en projecten zo integraal mogelijk opzetten.
 - Vergroenen wijken en bedrijventerreinen (Centrumvisie van de gemeente Wierden).
 - Aandacht voor het natuurvriendelijk isoleren. Hiervoor kan de gemeente een ontheffing aanvragen door het opstellen van een Soorten Management Plan zodat woningen kunnen worden geïsoleerd.
 - Vanaf de eerste fase van een ontwikkeling natuurlijke aspecten maximale kansen geven om integraal meegenomen te worden.
- Anticiperen op beleidsontwikkelingen; de Europese Biodiversiteitsstrategie (Europese Verordening Natuurherstel).

Ondersteunende werkzaamheden

Inzetten op bewustwording en monitoring.

- Communicatie/ participatie.
 - Handreiking Inwonersparticipatie
 - Inwoners informeren en laten participeren in projecten.
 - Gemeente als voorbeeldfunctie en inwoners stimuleren. Aansluiten bij landelijke acties zoals NK-tegelwippen.
 - Stimuleren van natuurinclusief bouwen/isoleren.
 - Mogelijkheid voor de gemeente om aan te sluiten bij de agrarische collectieven die streven naar een centraal loket voor ecosysteemdiensten. Daarnaast kan de gemeente met partijen zoals Natuur voor Elkaar samenwerken om inwoners ondersteuning te bieden bij het opzetten van initiatieven uit de omgeving.
 - Onderhouden en uitbreiden van het Groenloket van de gemeente waar inwoners vragen kunnen stellen over subsidies en het vergroenen van hun tuin.

Samenwerkingsverbanden en regionale overleggen

- Coöperatie Agrarisch Terreinbeheer Wierden U.A. (CATB Wierden)
- Twents Waternet; Werkregio vanuit het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie
- Waterschap Vechtstromen
- Landschapsvereniging De Reggestreek
- LTO-noord(West Twente)
- Instituut voor Natuureducatie en duurzaamheid (IVN)
- Twente Board
- Natuur en Milieu Overijssel
- Natuur voor elkaar
- Platform landelijk gebied (bewoners)
- Coöperatie Notter-Zuna (bewoners)

5. Pijler Circulaire samenleving

5.1 Visie pijler

Global goals;

11: duurzame steden en gemeenschappen

12: verantwoorde consumptie en productie

13: klimaatactie

Preventie en hernieuwbaarheid van grondstoffen is een belangrijk thema voor de gemeente Wierden. Het draagt bij aan de klimaatdoelstellingen om de CO2-emissies terug te brengen en biedt ook kansen voor de lokale economie. Om in 2050 een circulaire gemeente te worden richt de gemeente zich op het sluiten van de kringloop door zo lang mogelijk materialen en producten in omloop te houden.

Om deze doelen te bereiken wordt er samenwerking gezocht met het bedrijfsleven en maatschappelijke partners zodat er circulair kan worden gebouwd, ingericht of ingekocht. Bovendien is het essentieel om afvalstromen te verminderen en te verwerken tot hernieuwbare grondstoffen, wat bijdraagt aan een verbetering van het leefklimaat in de gemeente. Dit sluit aan bij de gemeentelijke Toekomstvisie waarbij de wens is dat nieuwbouw en inrichting van openbare ruimte zo flexibel en circulair mogelijk is.

5.2 Beleidskaders

Nationaal Programma Circulaire Economie 2023-2030 - nationaal

In Nederland bestaat er sinds 2016 het Rijksbrede programma circulaire economie “Nederland circulair in 2050”. Dit programma was agenderend. Het beschrijft de stip op de horizon en zorgt voor bewustwording in de samenleving. De nationale ambitie is dat Nederland in 2050 volledig circulair is. Het tussendoel is dat in 2030 het gebruik van primaire grondstoffen met 50% is verminderd. Vanuit dit programma zijn 5 transitieagenda’s uitgewerkt voor volgende thema’s: Consumptiegoederen,

Biomassa & Voedsel, Kunststoffen, de Maakindustrie en de Bouw. Met het meest recente programma 'Nationaal Programma Circulaire Economie 2023-2030' (NPCE) borduurt het Rijk voort op de al gelegde basis. In dit programma staat een mix van maatregelen om de komende jaren zuiniger om te gaan met grondstoffen, met name voor specifieke productgroepen. Daarnaast beschrijft het maatregelen voor het onderwijs, circulair inkopen en circulair ondernemen. De maatregelen zijn gericht op het stimuleren, beprijzen en normeren.

Circulaire Economie Provincie Overijssel - provinciaal

De provincie Overijssel heeft de landelijke transitie agenda's vertaald naar een eigen Regionale Transitie Agenda's waar ze naast de onderwerpen "Consumptiegoederen", "Maakindustrie", "Biomassa & Voedsel", "Kunststoffen" en "Bouw" uit de nationale transitie agenda's zich ook richten op "Textiel" en "Infrastructuur". Daarnaast biedt de provincie ondersteuning voor bedrijven om te vernieuwen en investeren en hebben ze een strategie bepaald voor de transitie naar een circulaire economie in Overijssel¹⁵.

Koersdocument circulaire economie voor Twentse gemeenten - regionaal

Als regio Twente hebben we de samenwerking opgezocht in de verandering naar een circulaire economie en het koersdocument 'Circulaire economie voor Twentse gemeenten' opgesteld. Hierin zijn de thema's uit de landelijke en provinciale transitieagenda's omgevormd naar thema's die op gemeenteniveau van belang zijn. Als uitgangspunt voor deze samenwerking zijn er een drietal regionale hoofddoelen opgesteld waaronder de vertaling van de landelijke doelen (in 2030 een halvering van niet-hernieuwbare grondstoffen en 100% circulair in 2050) en het inzichtelijk maken van de (markt)waarde voor 50% van alle grondstoffen en materialen. Verdere uitwerking van deze doelen vindt plaats in het Regionaal Activiteitenplan. In het actieplan is uitgewerkt hoe we vanuit het ambtelijk overleg Circulaire Economie (AO CE) samen stappen zetten om het beleidsveld circulaire economie verder inhoud te geven en te versterken.

Landelijk Afvalbeheerplan 2017-2029 (LAP3) - nationaal

Het beleidskader bevat de doelstelling van het afvalbeleid in Nederland en het beleid voor afvalpreventie en beheer. Het beschrijft het beleid voor activiteiten als inzamelen, recyclen, verbranden en storten. Daarnaast wordt er in het beleid ook gesproken over de relatie tussen afval en circulaire economie. Het kader geeft inzicht in de actoren die betrokken zijn bij het afvalbeheer en geeft richting aan vergunningverlening van afvalverwerking. Ook hier speelt de wijze van monitoring en handhaving van het afvalbeheer een belangrijke rol.

Circulair Materialenplan (2025 en verder) - nationaal

Het Landelijk afvalbeheerplan (LAP3) zal worden opgevolgd door een Circulair Materialenplan (CMP1) in 2025. Hiermee wordt de reikwijdte van het LAP uitgebreid zodat er meer sturing komt op het begin van de afvalketen wat van belang is voor een circulaire economie. Het CMP heeft als doel innovatie voor een circulaire economie te stimuleren door ambitieuze normen vast te leggen, maar

¹⁵ Overijsselse Circulaire Economie Rapportage (OCER)
https://geo.overijssel.nl/aragonline/economie/DEF_Tweede%20OCER-feb23.pdf

bedrijven ook uit te dagen of te belonen om beter te presteren dan de minimumstandaarden voor verwerking van afval. Met het CMP wordt er meer gestuurd op hoogwaardige verwerking van afvalstromen. Daarnaast zetten ze in op een verbreding van de informatievoorziening naar de voorkant van de keten, dus de fasen voordat een materiaal afval wordt. Ten slotte wordt er door het Rijk gewerkt aan een juridische basis van het CMP zodat het goed verankerd is in de Wet milieubeheer. De inwerkingtreding van het CMP zal uiterlijk eind 2025 plaatsvinden.

Strategische doelstellingen

- Gemeente Wierden 100% klimaatneutraal in 2050 (Toekomstvisie).
- In 2030 is 50% van de Nederlandse economie circulair, in 2050 100%.

Operationele doelstellingen

- De gemeente Wierden streeft naar een circulaire maatschappij met een gesloten kringloop, gebaseerd op hernieuwbaarheid en hergebruik. Dit gebeurt samen met onze inwoners, ondernemers en organisaties.
- Er wordt gestreefd naar maximaal 50 kilogram fijn en 15 kg grof restafval per inwoner per jaar in 2030.

5.3 Activiteiten

De gemeente is bezig met het ontwikkelen van een gemeentelijk actieplan op het gebied van circulaire samenleving. Dit is een van de speerpunten uit het Uitvoeringsprogramma van het college. In de *Handreiking Circulaire Economie voor Twentse gemeenten* zijn de nationale en provinciale doelstellingen vertaald naar gemeentelijke invalshoeken waaruit de gemeente beleid maakt. Deze invalshoeken vormen de basis voor het actieplan. Daarnaast is voor afval vanuit Landelijk Afvalbeheerplan en Circulair Materialenplan door Afvalloos Twente een regionaal beleidskader opgesteld om de kwaliteit en kwantiteit van gescheiden ingezamelde grondstoffen te verhogen.

Globaal overzicht van de inspanningen

- Circulaire samenleving: het ontwikkelen van gemeentelijk actieplan dat zich richt op de vijf invalshoeken uit het Koersdocument en de regionale handreiking circulaire economie;
 - o Gemeentelijke inkoop van goederen, diensten en werken.
 - o Gemeentelijke rol als ontwerper, vormgever, inrichter en beheerder van de openbare ruimte.
 - o Gemeentelijke rol bij het bestemmen en tot ontwikkeling brengen van gebieden.
 - o De inwoners en huishoudens.
 - o De bedrijven en organisaties die actief zijn binnen de gemeentegrenzen.
- Afvalloos Twente: het uitvoeren van de beleidskaders die zijn opgenomen in Afvalloos Twente (vastgesteld 5 januari 2024).

Circulaire samenleving

Inkoop van goederen, diensten en werken

- De gemeente Wierden streeft naar zoveel mogelijk circulaire inkoop en aanbesteding. Hierbij wordt waar mogelijk de samenwerking opgezocht met andere gemeenten.
 - o Dit kan bijvoorbeeld op het gebied van circulair kantoormeubilair, diensten en vervoer (bedrijfsauto's).
 - o Bewustheid creëren binnen de gemeente zowel intern als extern. Door bijvoorbeeld aan te sluiten op landelijke en regionale campagnes over circulaire inkoop en aanbesteding.

Ontwerpen, inrichten en beheer van de openbare ruimte

- Stimuleren van circulair bouwen (bij o.a. woningen).
- Circulariteit waar mogelijk meenemen in de aanbesteding van projecten en bij projecten die herinrichting vragen van de omgeving, door deze bijvoorbeeld klimaatadaptief te maken.
- De grondstoffen en materialen die de gemeente gebruikt vastleggen in het Madaster materialenpaspoort¹⁶ om toekomstig hergebruik te waarborgen.
- Verkennen van duurzame ontwikkelingen voor wegenonderhoud.
 - Pilots naar andere materialen, bijvoorbeeld duurzaam asfalt bij nieuwe wegen.

Bestemmen en ontwikkelen van gebieden

- Streven om circulariteit zoveel mogelijk mee te nemen bij het bestemmen en ontwikkelen van gebieden in de gemeente. Dit kan met name bij kwaliteitsimpulsprojecten binnen de gemeente.
 - o Uitwerken van de richtlijnen die nodig zijn om circulariteit in omgevingsplannen een plek te kunnen geven. Hierbij samenwerking opzoeken met zowel interne als externe partners.

Inwoners en huishoudens

- Reststromen die in de gemeente vrijkomen zoveel mogelijk hergebruiken en het optimaliseren van gescheiden afvalinzameling waarbij we streven naar zo min mogelijk restafval.
 - o Het actief communiceren met inwoners van de prestaties van het nieuwe systeem van afvalinzameling.
- Aandacht vragen en uitleg geven over nut en noodzaak van de circulaire samenleving. Bijvoorbeeld bij partners zoals scholen.
- Samen met inwoners invulling geven aan een eerlijke circulaire samenleving.
 - o Door duurzame consumptie te stimuleren en het behouden en opzetten van repair-café's, kringloopwinkels en lokale marktplaatsen.

¹⁶ Vanuit Madaster kan iedereen een materialenpaspoort van zijn gebouw(en) laten maken. Een materialenpaspoort maakt inzichtelijk welke materialen in een gebouw zijn gebruikt en in welke hoeveelheden.

- Samenwerking opzoeken met gemeenten om effectieve maatregelen en initiatieven uit te wisselen.

Bedrijven en organisaties

- Samen met ondernemers invulling geven aan een eerlijke circulaire samenleving.
 - o Als gemeente in kaart brengen welke ondernemers al stappen hebben gezet of willen zetten met eigen initiatieven om circulair te zijn door bijvoorbeeld te kijken hoe de afvalstromen eruit zien.
- Bijeenkomsten organiseren om bedrijven en organisaties te informeren en stimuleren om hun processen of producten circulair te maken.
 - o Ondernemers op de hoogte houden van ontwikkelingen via de ondernemers nieuwsbrief.

Afvalloos Twente

- Het beter scheiden van restafval. Twee derde van al het huishoudelijk restafval bestaat uit waardevol, recyclebaar materiaal. Grote hoeveelheden hiervan belanden in de verbrandingsoven.
- Het verbeteren van de kwaliteit van de deelstromen. Minder vervuiling, stoorstoffen zorgen ervoor dat de deelstromen hoogwaardig kunnen worden gerecycled.
- Doorvoeren van het regionale uitvoeringsplan van Afvalloos Twente. Hierin worden de volgende speerpunten vertaald in concrete acties;
 - o Het voorkomen van restafval door preventie en hergebruik;
 - o Het terugwinnen van hoogwaardige grondstoffen, bijvoorbeeld op de afvalbrengpunten of via circulaire ambachtscentra;
 - o Het verminderen van de hoeveelheid grondstoffen in het fijn restafval;
 - o Het verbeteren van de kwaliteit en de hoeveelheid in te zamelen grondstoffen.

Ondersteunende werkzaamheden

Inzetten op bewustwording en monitoring

- Communicatie/ participatie.
 - o Handreiking Inwonersparticipatie
 - Inwoners informeren en laten participeren in projecten.
 - o Gemeente als voorbeeldfunctie en inwoners stimuleren door zelf aandacht te geven aan circulariteit in de gemeentelijke producten en processen. Daarnaast bedrijven in het licht zetten die hier al stappen in hebben gemaakt.
 - o Als gemeente bewust zijn van circulaire bouwmaterialen en hier inwoners waar nodig over informeren.
- Monitoring circulariteit
 - o Verkenning naar het opzetten van een gezamenlijk dashboard dat bijdraagt aan het monitoren van de doelstellingen en de tussenstappen die zijn gezet. Dit zou ook een plek kunnen krijgen in het gemeentelijke duurzaamheidsdashboard wat nog in ontwikkeling is.

Samenwerkingsverbanden en regionale overleggen

- Ambtelijke samenwerkingsgroep circulaire economie met Twentse gemeenten. (AO CE)
- Ambtelijke samenwerkingsgroep Afval met Twentse gemeenten AO
- Twentse samenwerkingsverband "Milieu, Duurzaamheid en Afval" (MDA)
- Twente Board

Bijlage 1: Tijdlijn uitvoeringsagenda

Pijler	Activiteit/ projecten	Tijdspad
Energietransitie	Afwegingskader grootschalige energieopwekking	Na zomer 2024 meer duidelijk over beleidsregels door provinciale ontwikkelingen (Q4 2024/Q1 2025) ¹⁷
Energietransitie	Laagtemperatuur bodemnet met Cogas en Reggewoon	Realisatie Q3/Q4 2024
Energietransitie	Verkenning gemeentelijk energiebedrijf - verkenning gemeentelijk zonnepark	Verkenning is voorlopig geparkeerd gezien de provinciale beleidsontwikkelingen op zon en wind.
Energietransitie	Warmteprogramma en uitvoeringsplannen	Programma gereed midden/ eind 2025
Energietransitie	Monomestvergisting verkenning ¹⁸	Q1 2025
Energietransitie	Duurzaamheidsroute A35	Besluitvorming definitief projectbesluit Q2 2025
Energietransitie	Zonneparken initiatieven	Na zomer 2024 meer duidelijk over mogelijkheden door provinciale ontwikkelingen
Energietransitie	Evaluatie pilot erfmolen	Q4 2024 kaders worden meegenomen in afwegingskader grootschalige opwek
Energietransitie	Vaststellen RES 2.0	Q4 2024/ Q1 2025
Energietransitie	Zon op bedrijfsdaken	Afronding in 2024
Energietransitie	Smart Energy Hub	1. Inrichten van een projectorganisatie: Q3 2024, met doorloop in 2025; 2. Plaatsen van meters en sturingen, het inrichten een dashboard. Financiële verrekening eindafrekening: vanaf Q2 2025; 3. het onderling, via de projectorganisatie, kopen en verkopen van 'fysieke' energie, eerste helft 2026; (Optioneel een 4e fase, afhankelijk van de uitkomsten in de eerste drie stappen: 2 MWh accu toevoegen: medio 2026) Q4 2026 afronding project
Energietransitie	Uitvoeren van subsidieregelingen/ Duurzaamheidslening	2024-2027
Energietransitie	Herzien laadvisie	Q4 2024
Energietransitie	Natuurinclusief isoleren/bouwen. Opstellen (pre-)SMP	Aanvraag pre-SMP ontheffing eind Q4 2024. veldonderzoek voor het SMP in het voorjaar 2025 te starten
Energietransitie	Uitvoeren van de routekaart voor het verduurzamen	2024-2027

¹⁷ De planning is mede afhankelijk van vaststelling provinciale kaders.

¹⁸ Onderdeel van het programma/plan landelijk gebied dat in ontwikkeling is.

	gemeentelijk maatschappelijk vastgoed. ¹⁹	
Leefomgeving	Uitvoeren beleidsplannen klimaatadaptatie (2022-2028) en watertakenplan ²⁰	2024-2027
Circulaire samenleving	Opstellen actieplan circulair economie	2024-2025
Circulaire samenleving	Uitvoeren actieplan circulaire economie	2026-2027
Circulaire samenleving	Uitvoeren afval beleid ²¹	2024-2027
Ondersteunende werkzaamheden	Stimulerings- en innovatiefonds Duurzaamheid	Q4 2024 stand van zaken
Ondersteunende werkzaamheden	Duurzaamheidsdashboard	Q4 2024 stand van zaken

¹⁹ Dit is belegd bij de afdeling RBR.

²⁰ De projecten en hun tijdspad zijn beschreven in het Programma Klimaatadaptatie 2022-2028 en het watertakenplan 2020-2024 van de gemeente. Dit is belegd bij afdeling RBR.

²¹ Dit is belegd bij de afdeling RBR.